

POSTANOWIENIE

Dnia 16 marca 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marek Dobrowolski (przewodniczący)

SSN Oktawian Nawrot (sprawozdawca)

SSN Maria Szczepaniec

w sprawie ze skargi J. P.

na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki w postępowaniu przed Sądem Apelacyjnym w (...) w sprawie o sygn. akt III AUa (...)

z udziałem Skarbu Państwa - Prezesa Sądu Apelacyjnego w (...)

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych w dniu 16 marca 2021 r.

oddala skargę.

UZASADNIENIE

Skargą datowaną na 11 grudnia 2020 r., J. P. (dalej również: skarżący) wniósł o:

1. stwierdzenie, że w postępowaniu przed Sądem Apelacyjnym w (...) z odwołania J. P. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddział w W. (III AUa (...)), doszło do przewlekłości postępowania,

2. przyznanie na rzecz J. P. 12.000 zł od Skarbu Państwa tytułem rekompensaty za naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w rozsądnym terminie oraz

3. zlecenie Sądowi Apelacyjnemu w (...) podjęcia czynności zmierzających do przyspieszenia rozpoznawania sprawy, poprzez zobowiązanie Zakładu Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddział w W. do:

- a. ponumerowania i skatalogowania akt rentowych niniejszej sprawy,
- b. przedstawienie do akt postępowania dokumentu stanowiącego opinię lekarza orzecznika ZUS dotyczącą wniosku o ponowne przyznanie prawa do renty z 10 lutego 2011 r.,
- c. nadesłanie akt rentowych zawierających wszystkie niezbędne do rozpoznania sprawy dokumenty zgodnie z wymogami wynikającymi z przepisów rozporządzenia Ministra Polityki Społecznej z dnia 14 grudnia 2004 r. w sprawie orzekania o niezdolności do pracy.

W uzasadnieniu skargi podniesiono m.in., że postępowanie w niniejszej sprawie już raz było poddane badaniu w kontekście przewlekłego prowadzenia postępowania i mimo stwierdzenia przez Sąd Najwyższy w postanowieniu z 6 listopada 2019 r., I NSP 147/19, przewlekłości postępowania, przez ponad rok nie zostało podjęte merytoryczne rozstrzygnięcie w sprawie. Zdaniem skarżącego stanowi to niewątpliwe naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki, a ponadto godzi w powagę wymiaru sprawiedliwości.

Braki formalne skargi zostały uzupełnione 1 lutego 2021 r. (k. 17-18).

Akta sprawy pod sygn. III AUa (...) zostały ostatecznie przekazane do Sądu Najwyższego 5 lutego 2021 r. Tego samego dnia Sąd Najwyższy zwrócił się do Prezesa Sądu Apelacyjnego w (...) z prośbą o zajęcie stanowiska w przedmiocie skargi. Odpowiedź na skargę wpłynęła do Sądu Najwyższego 17 lutego 2021 r.

Prezes Sądu Apelacyjnego w odpowiedzi na skargę wniósł o jej oddalenie. W odpowiedzi na skargę wskazano, że po skardze rozpoznanej w sprawie pod sygn. akt I NSP 147/19, J. P. złożył kolejną skargę, datowaną na 20 sierpnia 2020 r., którą cofnął po zgłoszeniu przez Prezesa Sądu Apelacyjnego w (...) zarzutu naruszenia terminu przewidzianego w art. 14 ust. 1 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (t.j. Dz.U. 2018, poz. 75; dalej: ustawa o skardze na przewlekłość) i postępowanie w sprawie tej skargi, postanowieniem Sądu Najwyższego z 13 stycznia 2021 r., I NSP 147/20, zostało umorzone.

W uzasadnieniu odpowiedzi na skargę wyjaśniono, jakie czynności zostały podjęte przez Sąd Apelacyjny w (...) po rozpatrzeniu przez Sąd Najwyższy postanowieniem z 6 listopada 2019 r., I NSP 147/19, poprzedniej skargi J. P.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga podlega oddaleniu.

Prawo do rozpoznania sprawy w rozsądnym terminie, stanowiące element prawa do rzetelnego procesu, jest jednym z podstawowych praw człowieka określonym m.in. w Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (Dz.U. 1993, nr 61, poz. 284 ze zm.; dalej: Konwencja). Przyjęcie ustawy o skardze na przewlekłość stanowiło zresztą w znacznym stopniu reakcję na wielokrotnie stwierdzone przez Europejski Trybunał Praw Człowieka (dalej: Trybunał) naruszenia przez Polskę prawa do rzetelnego procesu, a w szczególności prawa do rozpoznania sprawy w rozsądnym terminie. Konsekwentnie przepisy ustawy należy interpretować poprzez pryzmat Konwencji oraz powiązanego z nią orzecznictwa. Taka dyrektywa interpretacyjna została bezpośrednio wyrażona przez ustawodawcę krajowego w art. 1 ust. 3 ustawy o skardze na przewlekłość.

Naturalnym punktem wyjścia dla oceny przewlekłości postępowania jest analiza czasu trwania postępowania, a w szczególności tego, czy sprawa została rozpatrzona w rozsądnym terminie. Zgodnie z orzecznictwem Trybunału, ocena ta wymaga uwzględnienia następujących elementów (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 22 stycznia 2019 r., I NSP 68/18):

1. stopnia skomplikowania sprawy;
2. zachowania skarżącego;
3. czynności podejmowanych przez organ rozpatrujący sprawę;
4. znaczenia rozstrzygnięcia dla skarżącego.

Pamiętać należy, że w myśl art. 2 ust. 2 ustawy o skardze na przewlekłość jednym z głównych kryteriów oceny, czy w danym postępowaniu doszło do przewlekłości jest ocena zachowania się stron, a w szczególności strony, która zarzuca przewlekłość postępowania.

Również Trybunał wielokrotnie podkreślał znaczenie przyczynienia się zachowania skarżącego do wydłużenia się czasu trwania postępowania (tak: Trybunał w wyroku z 16 grudnia 1997 r. w sprawie Proszak przeciwko Polsce, skarga nr 25086/94). W swoim orzecznictwie zaznacza przy tym, że nie ma przeszkód, aby za przyczynienie się skarżącego do przedłużenia postępowania uznać zgodne z prawem wykorzystywanie przez niego przysługujących mu uprawnień procesowych (wyrok Trybunału z 3 października 2006 r. w sprawie Rybczyńscy przeciwko Polsce, skarga nr 3501/02).

Podkreślenia wymaga, że w przedmiotowej sprawie nie podlega rozpoznaniu kwestia przewlekłości w okresie objętym prawomocnym postanowieniem Sądu Najwyższego z 6 listopada 2019 r., I NSP 147/19, w którym to orzeczeniu Sąd Najwyższy stwierdził, że w sprawie III AUa (...) toczącej się przed Sądem Apelacyjnym nastąpiła przewlekłość postępowania, przyznał J. P. od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w (...) sumę pieniężną w wysokości 8.000 zł i oddalił skargę w pozostałej części. Tym samym rozważania w uzasadnieniu skargi, dotyczące wcześniejszego przebiegu postępowania, co do którego Sąd Najwyższy już dokonał oceny, są irrelewantne dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy. W odniesieniu do wniosków z pkt 3 a-c *petitum* skargi, powielają one w swojej istocie treść wniosków ze skargi rozpoznanej postanowieniem z 6 listopada 2019 r. i oddalonej w tej części.

Od momentu wydania przez Sąd Najwyższy postanowienia z 6 listopada 2019 r. Sąd Apelacyjny w (...) przeprowadził rozprawę, i to już 14 listopada 2019 r. (k. 496-497 akt dołączonych), oraz wydał postanowienie o przeprowadzeniu dowodu z opinii biegłego, wyłącznie na podstawie dokumentacji, z uwagi na odmowę stawienia się przez wnioskodawcę na badania. Następnie zlecono biegłemu sporządzenie opinii w terminie 21 dni od otrzymania akt, lecz na jego wniosek, termin ten został przedłużony do 30 stycznia 2020 r. Akta z opinią biegłego neurologa zwrócono 15 stycznia 2020 r., a 21 stycznia 2020 r. przesłano je do biegłego ortopedy – traumatologa.

Biegły zwrócił akta z opinią 11 marca 2020 r. i na ponawiane wielokrotnie żądanie Sądu Rejonowego w W. (do sprawy VIII (...)) zostały mu przez Sąd Apelacyjny wypożyczone. Po ich zwrocie, zarządzeniem z 25 maja 2020 r.

poinformowano strony (pełnomocników) o tym, że w trybie art. 15 zzs¹-15zsz³ ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (Dz.U. 2020, poz. 374), Sąd przewiduje zamknięcie rozprawy i wydanie orzeczenia na posiedzeniu niejawnym.

W odpowiedzi na powyższe, pełnomocnik wnioskodawcy złożył wniosek o przeprowadzenie rozprawy, wskazując, że J. P. nie wyraża zgody na rozpoznanie sprawy na posiedzeniu niejawnym. Zarządzeniem z 5 sierpnia 2020 r. wyznaczono rozprawę na 23 września 2020 r. Przed rozprawą, tj. 7 sierpnia 2020 r., wnioskodawca złożył pisma procesowe z zastrzeżeniami do opinii biegłych z zakresu neurologii i ortopedii, zaś na rozprawie pełnomocnik złożył wniosek J. P. o wyłączenie sędziów ze składu orzekającego od prowadzenia postępowania. Z uwagi na wskazany wniosek rozprawa uległa odroczeniu.

Postanowieniem z 5 października 2020 r. Sąd Apelacyjny oddalił wniosek o wyłączenie sędziów. Postanowienie to zostało zaskarżone zażaleniem przez skarżącego. Po uzupełnieniu przez J. P. braków formalnych zażalenia i doręczeniu przez sąd odpisu zażalenia organowi rentowemu, akta sprawy, z uwagi na wniesienie przez skarżącego skargi na przewlekłość postępowania, przedstawiono Sądowi Najwyższemu.

Po ich zwrocie 25 stycznia 2021 r., postanowieniem z 2 lutego 2021 r., Sąd Apelacyjny w (...) oddalił zażalenie.

W dotychczasowym orzecznictwie Sądu Najwyższego przeważa pogląd, że naruszeniem prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki jest m.in. wielomiesięczna bezczynność sądu polegająca na niewyznaczeniu rozprawy, trwająca co najmniej 12 miesięcy (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z 12 maja 2005 r., III SPP 96/05; z 16 marca 2006 r., III SPP 10/06; z 21 marca 2006 r., III SPP 13/06; z 18 maja 2016 r., III SPP 53/16; z 14 marca 2007 r., III SPP 3/07; z 22 stycznia 2019 r., I NSP 68/18; z 22 stycznia 2019 r., I NSP 71/18). W niniejszej sprawie rozprawa odbyła się już 14 listopada 2019 r., a Sąd Apelacyjny w (...) dążył do zakończenia sprawy. Tym samym nie sposób stwierdzić, aby doszło do naruszenia prawa J. P. do rozpoznania sprawy bez

nieuzasadnionej zwłoki w okresie po wydaniu przez Sąd Najwyższy postanowienia z 6 listopada 2019 r., I NSP 147/19.

W świetle przytoczonych wyżej okoliczności zauważyć należy, że to działania skarżącego prowadzą do przedłużenia postępowania. Złożenie wniosku o wyłączenie sędziów na rozprawie i skargi na przewlekłość postępowania datowanej na 20 sierpnia 2020 r., tuż przed rozprawą, jednakże po otrzymaniu informacji, że sąd zamierza zamknąć rozprawę i wydać orzeczenie (co wynika z przytaczanego wyżej zarządzenia) są niespójne z zarzutem skargi rozpatrywanej w niniejszej sprawie, że Sąd Apelacyjny w (...), z przyczyn leżących po jego stronie, wciąż nie rozpoznał merytorycznie sprawy.

W odniesieniu do uzasadnienia wniosku o wyłączenie sędziów z 23 września 2020 r. J. P. wskazał, że: „Konieczność złożenia tego wniosku wynika z faktu, iż w rozmowie telefonicznej z pracownikiem Biura Obsługi Interesantów przeprowadzonej w dniu 22.09.2020 r. uzyskałem informację o składzie wyznaczonym do orzekania na posiedzeniu w dniu 23.09.2020 r.” (k. 574 akt dołączonych). Zauważyć przy tym należy, że jest to ten sam skład, co w chwili wydawania postanowień w sprawach I NSP 147/19 i I NSP 147/20, a także na posiedzeniach jawnych, które odbyły się 12 września 2019 r. i 14 listopada 2019 r., na których obecny był pełnomocnik skarżącego. Tym samym, budzi wątpliwości czy skarżący dopiero 22 września 2020 r. uzyskał informację o składzie wyznaczonym do rozpoznania jego sprawy, w szczególności, że liczba i treść pism składanych przez skarżącego w toku postępowania świadczy o jego żywotnym zainteresowaniu sprawą.

Również złożenie obarczonego brakiem formalnym zażalenia na postanowienie z 5 października 2020 r. oddalającego wniosek o wyłączenie sędziów, niewątpliwie nie wpłynęło korzystnie na sprawność postępowania.

Zważyć ponadto należy, że w postanowieniu z 6 listopada 2019 r., I NSP 147/19, Sąd Najwyższy wskazał, że skarżący swoim zachowaniem nie przyczynia się do szybkiego i sprawnego rozpoznania sprawy. W świetle ujawnionych w toku niniejszej sprawy okoliczności, przemilczanych w treści skargi na przewlekłość z 11 grudnia 2020 r., skonstatować należy, że stwierdzenie to pozostaje w pełni aktualne.

Nie bez znaczenia pozostaje również okoliczność wystąpienia z nową skargą (I NSP 147/20) w tej samej sprawie przed upływem 12 miesięcy, co jest niedopuszczalne (art. 14 ust. 1 ustawy o skardze na przewlekłość). Podkreślić należy, że skarga ta została złożona przez fachowego pełnomocnika, któremu trudno zarzucić nieznajomość ww. przepisu i nieświadomość, że takie działanie przyczynia się do wydłużenia postępowania.

Konsekwentnie, w świetle całokształtu ujawnionych okoliczności, dwie ostatnie skargi na przewlekłość postępowania nie mogły w żadnym stopniu przyczynić się do realizacji jej zasadniczej funkcji, czyli wymuszenia nadania sprawie odpowiedniego biegu.

Z uwagi na powyższe, Sąd Najwyższy, na podstawie art. 12 ust. 1 ustawy o skardze na przewlekłość, oddalił skargę.